

החולץ ליבמתו פרק רביעי יבמות לט.

עין משפט גזר מצוה

בד א מ"י פ"ג מהלכות
נזירות הלכה ז טושי"ע
א"ע סימן קס סעיף ה'
ב מה ב מ"י פ"א מהל'
יבוס הלכה טו סמג
עשין כל טושי"ע שם סימן
קסא ע"פ:
ג מ"י פ"ב מהל'
אשוח הלכה יז סמג
שם טושי"ע סעיף ח וסעיף
ט מהלכה:
ד מ"י פ"ב מהלכה
יבוס הלכה ו סמג
עשין לא טושי"ע שם סימן
קסא סעיף ד:
ה מ"י שם הל' ח
טושי"ע שם סעיף ה'
ו מ"י שם הל' יג
טושי"ע שם סעיף ו:
ז מ"י שם הלכה ז
טושי"ע שם סעיף ז:

וספק נשואה א"ל רבא אי דנפלי לה
גרם רצה גבי מאמר לז"ש ינשאין עושה או אירוסין עושה
דמתוך משומע דמודה דאין יורשה: **אע"ג** דקשיא מתה.
לרצה ינשא דוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל

וקסבר אבי ידו כידה. מדלוקי פלוגמיהו גנפלו לה (ט) תחמו ופאי
הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אבי נשואה ידו כידה ולא יומר
הלך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעה מידה ונכסים בחזקה
ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם

מחיים לא דהויא לה איהי ודאי
ואינהו ספק ומ"מ לא צעי רישא
לאוקמי בעבד בה מאמר דמשום
דהויא איהי ודאי אין נראה לרצה
דמתכור לכתולה להכי מוקי לה בלא
עבד בה מאמר אע"ג דלרצה לעלי
מוכרת לכתולה משום האי טעמא
משום דהויא איהי ודאי רצה לית ליה
האי סברא. בהלכות פסוקות דרז
יודאי גאון פסיק כצ"ח * דרז פפא
במראה קאי כותיה והא ללא חשיב
ציע"ל ק"ג משום דליירי בה
אמוראי: **אשה** הקנו לו מן
השמים. ואת"ו ומה מריות בך
היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו
לה רצון משני וכת"ש ששם מוכר
הראשון נכסיו טרפא מלקוחות אע"פ
שש צני חורין לשני א"כ תהא קלה
בעיניו להוליא (א) ואר"י דנפקא מינה
שיכול היבם למכור שדותיו ואפילו
אשתדוף אחר כך שדות של מת לא
טרפא ממשעבדי ואם היתה אשתו
טורפת מהן ומייהו למאי דבעי למימר
בס"פ מי שיהיה נשוי (בכמותה זא. וסס)
דאי אשתדוף צני חרי לא טרפא
ממשעבדי קשה וי"ל דנפקא מינה
אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדמיו של
מת דלא גביא מציני חרי דשני:

וקסבר אבי ידו כידה (א) א"ל רבא אי דנפלי לה
כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו
עדיפא מידה אלא אידי ואידי דנפלו לה
כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה
מאמר * סיפא דעבד בה מאמר וקסבר
רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק
נשואה ודאי ארוסה לדרחות בצרה וספק
נשואה לחלוק בנכסים איתמר משמיה דר'
אלעזר כוותיה דרבא ואיתמר משמיה דרבי
יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי אמר
רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר
מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדרחות
בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם
לא תיפוך אמר לך רבי אלעזר כי אמרי
אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי
הליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי
אמר רב פפא דיוקא דמתניתין כוותיה
דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים
הנכנסים ויוצאים עמה מאי נבנסין ומאי
יוצאין לאו נבנסין לרשות הבעל ויוצאים
מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא
מתה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו
בחייה ולפירות (ב) ותו לא מירי: כנסה הרי
היא כו': למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא
לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט
פשיטא סד"א הואיל וכתביה ולקחה לו לאשה
ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון
עליה כהליצה אין בגט לא קמ"ל מחזירה
פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה
ע"עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת
אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה
לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל
דרב: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"מ (א) אשה הקנו לו מן השמים יואי
לית לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציא:
מתני' (ב) מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו
חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקמן
עד שיגדיל (ג) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין
איתמר ביאת קמן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד
אמר ביאת קמן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת
קמן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול
ביאת קמן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא
רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קמן
עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא
לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול ילמיכפיה לכפיה לדידהו כיון
דמצוה עליה דידה רמיא לדידה כייפינן תנן תלה בקמן עד שיגדיל אין
שומעין לו ואי ביאת קמן עדיפא אמאי אין שומעין לו ניגמר דלמא גריל
ומייבם וליטעמך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי
ניגמר דלמא אתי (ד) וחלוץ אלא כל (ט) שהיו מצוה לא משהינן
את

(א) (בכמותה פ"ג.) (ג) על
כע. (דברים ע"ד.) (ד) (א) וסוכה
לו. (ש"ס.) (ז) לעיל ח: ט:
מכונות פ"ג. (ח) י"א עברה,
(י) לקמן פה. מכונות פ"ג:
(י) בינה לו. לעיל כ"ה,
(כ) י"ל ומייבם. (ט) (א) (ל)קמן
מו: (ז) (דומה לה בתנו
מוס' מגילה כט: ד"ה
והלכתא).

תורה אור השלם

1. כי ישבו אחים יחדו
ומת אחד מהם ובו אין
לו לא תורה אשת תמת
החזקה לאיש דן יבמה
יבא עליה ולקחה או
לאשה ויבמה:
דברים כה ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג רב
פ"א ב"ה. ע"מ מ"י
נט ע"ב מ"ה א"ר
ובל"ש שם:

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד שיגדיל
ובגדול כלל ויבמה או
נמחק: (ב) (א) ר"י ד"ה
וקסבר וכו' גנפלו לה
כשהיא אשתו: (א) ד"ה
וקסבר רצה וכו' כודאי
הכל לז"ש אבל לז"ש לעולם
לחמות: (ז) ד"ה ובגדול או
שהיה וכו' שם א"כ יבם
אותה והכי מוכח:

הגהות הגר"א

[א] ג"כ א"ל רבא אי כו.
כ"כ לדברי רש"י לרצה אף
כ"ה מירי ויחלוץ. וי"ף
מפרש דכל לעל. ומייבם
מפרש דכל האוקמתות
הכל לז"ש אבל לז"ש לעולם
לאשה ועמ"ש ועי' רמב"ן
וכתב דה"ל למיכה ולפירי
אבל הכנסים ספק דל"ל
ליבם פירות ועי' ג"כ
פ"ד בכמותה ק"י כ"כ רמב"ן
הכר"ס (ועמ"ש רמב"ן
בא"ש ע"י ק"מ):

תוספות ישינים

בכמה נגזות מחיים:
וקסבר אבי ידו כידה.
ובהלכות פסוקות דרז
יהוא ספק כצ"ח וס' וס'
נמנו ציע"ל ק"ג משום
דאמוראי בתראי סברי
כוותיה ואי' לנסוק
כוותיה: (א) אומר השר
דהא דקאמר אשה קטנו לו
מן השמים וכו' לית עטם
למה אין לה שתי מכונות
אחת מביבם שיהא אשתו
ואין אשה בלא מכונה אחת
ונגזלה הראשון שמתחלה
לה נכסיו. ומשני [אשה]
הקנו לו מן השמים בלא
מכונה ואין לה כי אם
מכונה ראשונה ולי את לה
מראשון אף הכמותה
ראשונה תקנו לה וכו' כ"ה
תהא קלה וכו' והכנה י'
מירוי' והדוקים: ובגדול
עד שיבא ממדינת הים. פי'
שם גדול ממנו במדינת'
ואמר לנו להמתין ואין
שומעין לו משום דלא
שהא עומד לפנינו מוטלת
עליו המלוה וכן משמע
בגמ': נגמר דלמא אפי'
וחלוץ ואין להקשות אפי'
לדידה תקשי דלמא אפי'
ומייבם דהא כ"ע מירי
בדלמא גדול עדיפא ליה
למנוע שיעשה ממנו שלא
היה רוצה לייבם:

ובחר"ש ושוטה. מלמא קאמר
עד שטרפא משמע
דאפי' תלה לייבם לאלתר אין שומעין
לפי שאין מוסמין אותה וה"ה דה"מ
למיינקט מוכה שחין:
גבי אחין א"ר צו לייבם וכו' א"ר ר' יוחנן
אמאי חוזרין כו'. אפילו לא
רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למייפק:
אמר

הואיל טעמא משום דידו כידה: וסו
לא מירי. אין להשיב על כך דודאי
דיקא כוותיה וקשיא עליה ממה:
שמגרשה בגט. ולא צעי חליצה:
ומחזירה. אם רצה ולא מיתסרף עליה:
ויבמה. אע"פ שלקחה קרי ליה ויבמה:
ואימא הכי נמי. אכולה מילתא קאי:
ולקחה לו. ויבמה מזל למכתב למה לי
דכתיב לנשה ש"מ הרי היא כאשתו.
ויבמה אי לכדריבן צ"פ"ק (לעיל דף ט.
לאסור כרות ועריות אי לכדריבן ויבמה
בעל כרחיה: **אשה הקנו** לו. לייבם: **מן
השמים**. ולא שיעבד נכסיו לכתובתה
ויכול למוכרן ככל עת שירשה: ואי
לית לה מראשון. לית ליה נכסים:
מתני' **מזוה בגדול**. מוהיה הכבוד
(דברים כה): **לא רצה** כו'. מפרש
בגמ': **סלה בקטן**. קטן ממש:
ובגדול. (י) שהיה גדול האחים במדינת
הים ויש לו אח גדול האגדול מן האחין
שפנינו ותלה גדול האחין שלפנינו זו
לומר המתניו לו שהוא גדול ממני
שמה ייבם אותך. והכי מוכח בגמ'
דאמר"י ת"ש ובגדול עד שיבא ממדינת
הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת
גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו
ניגמר דלמא אתי וחלוץ אלמא אותו
שבמדינת הים גדול שבכל האחין
הוא: **עליך מלוה**. שאע"פ שאחין
שבמדינת הים גדול ממך כיון דאתה גדול
האחין שלפנינו עליך מלוה והכי מפרש בגמרא: **גמ'
ביבא קטן ותלינה גדול**. גדול רוצה לחלוץ וקטן
הוא שמה ימלא סריס ואפי' מאן דלא חייש
למיעוט וקטן מותר לייבם הכא ודאי סוגיא
דשומעין מוכחא דלאו קטן ממש הוא
מדקפרין לקמן תלה בקטן עד שיגדיל וישני
ליה שהוי מלוה לא משהינן אלמא בקטן
ממש כולוהו מודו: **במקום גדול ביאת קטן
לאו כלום הוא**. דהא מלוה אגדול רמיא:
אלא לחלוץ וקתני מהלכין על כל האחין.
אולי ייבמה: ואמאי חוזרין אלל גדול. אי
אמרת בשלמא דכל לא רצה וכו' דמתניתין
אייבום קאי להכי חוזרין אלל גדול דכיון
דכולוהו צעו למיחלך ואיכו נמי צעי למיחלך
אחי קדים אלל אי אמרת חוזרין אלל גדול
פשיטא דלמכפיה למיחלך ונכפין לדידהו
ולא נטרם צ"ד כולי האי:
הס

מוסף רש"י

שי"ד לעמוד קודם. הבן
מת ראשון. בגמ' הבית
עליו ועל אפי' שירשי
יעקב. כגון צני יעקב
שמעון ולי אחי ראוהו או
אפילו מתן ופולא צני
ראוהו שגם הם יורשי
עקב. ואמריס הבן מת
ראשון דהיינו ראוהו מת
ראשון ומכח אשה דלא
קאחזינא דלמירין בגמרא
ולא וכה ראוהו צני נכסי
כלל וירשה אלו כל נכסי
יעקב. ולענין נפל הבית
עליו ועל מירשיו שיין
למירשיו יורשי מירשיו
אומריס הבן מת ראשון
(סס). וב"ה אמריס
בנכסים בחזקתן. בחזקת
יורשי האב. שהרי הם
יורשי דהא וכו' מיעקב או
מלאוין ומכונות דמו
שהיה יעקב מוחזק בנכסיו
היה אלו נכסיהם מחמו ועל
חוב ספק ואין ספק מולאי
מירי ודאי (סס). שטר
העומד לגבות כגבוי
דמי. מי שיש לו שטר חוב
לכסו, מוחזק בעל השטר
בנכסיו יותר מן הלוה
(סס). ומירשיו ודאי
חשיבו (רמב"ם ב"ב פ"ק).
מתו בעליהן עד שלא
שחר. אבל הנשים שבעולם
קאי, שקיבלו לכן בעליהן
ונסמרו ולא הספיקו
להשקומה עד שמת
(בכונות פ"ג. ובמ"י סוטה
ד). ואינן שרות.
דענין והיא אשה אף
אשתו (סס). או
שורות או לא נשולת
כתובתן. לומר מתוך
שלא שומות לא נשולת
מכונה (סוטה סס). ספק
באי. והפסדה כמותה
(בכונות סס). ומצריא
מירי ודאי. מירי יורשי
בעל שכן ודאי צירופה
(סס). ובגבוי דמי. והיא
מוחזקת בנכסיו יותר מהן
ואין כלל מולאי מירי ודאי
והלך כיון דנכסי
כרשות קיימי הוה להו
יורשי הבעל מוכרין עליו
והמולאי מתכרו עליו
הרליה ועליהו הניחא רליה
שומתה במדינת זו ואבדה
מכותה (סוטה כה). ובמ"י
שבכותה עד כאן שי"ד
לעמוד קודם.

קמימא עדיפא, לפיכך נכסי מלוה בחזקת יורשי האב (בכונות פ"ג). ידירו עדיפא מירי. וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליושיהו בהן כלום (סס). אלא לדרחות בצרה בלבד. כלומר לחמות אחתה שלא משום חזקה וקסא (לעיל פ"ג). ותו לא מירי. אין לרזן אחר דבר זה (סוטה כז). מן ליכא לאקשוי מירי (שבכות פ"ג). אין להקשות עד לרצה זה (ש"ס). ליתא לשני מירי (שבכות פ"ג). אף להקשות על שם (שבכות פ"ג). לומר שמגרשה בגט ומחזירה. מירי מילי אשמעין. מנרשה בגט ואינה יבמה ליתא. ואשמעין ששם רצה להחזירה מחזירה כשאר שם (בכונות פ"ג). ואלא אמרין בגדול רמא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא מיקום עליה בצאורא אשת אח (לעיל פ"ג). מצוה בגדול. האחים לייבם, ונפקא לן מוהיה הכבוד (ביצה פ"ז). המייבם יהיה הכבוד (לעיל פ"ד).